

COBY (170) *cn*

o jasne.

Sł stp, Cn brak, Linde XVII – XVIII w. s.v. co.

1. *Wprowadza zdanie dopełnieniowe lub odpowiedni równoważnik: żeby, aby; quod Vulg (9) : BielKron 219; A ieliże łam czytać nie vmiełz/ więcz komu inźemu kázác/ coby y nadobnie przeczedł y rozwiódł RejZwierc 173; Zgoniny/ Plewy/ w łufzy chowác/ doyrzreć coby nie zeprzáły GostGosp 48, 90; WujNT Luc 17/8; y człowieczy rozum, nie łtanie go ná to, áby miał łobie przywłóczác, coby miał wżyftko rozłádzić. SarnStat 792.*

Połączenie: »to ... coby« (1): Chociaz to był ten dekret iuz ná wżytki wydał/ By nie był zwan bogátym co temu nie zdołał/ Coby woylká nakłádem przez rok nie wychował. PaprPan Yv.

a. *Wprowadza bezokolicznikowy równoważnik (2) : Coby kogo ośzukác/ okłámác/ ośzydzić/ Tego iáko zá cnotę/ nie będą łie wftydzić. RejZwierc 242v; StryjKron 122.*

2. *Wprowadza zdanie podmiotowe: żeby, aby (2) : Cóz ielt/ coby kto śmiał twierdzić/ żeby Król Włádyłław zá tákáz włáfnie przyczyną miał przymiérze złamáć? OrzJan 118; Anoby łnac lepiéy, coby potwarcá przyśiągł SarnStat [1281].*

3. *Wprowadza zdanie orzecznikowe: żeby, aby (1) :*

Połączenie: »taki ... coby« (1): A gdyby rok táki był/ coby łie łprzátnać nie mogło/ tedy lepiéy Wiołny czekay. GostGosp 112.

4. *Wprowadza zdanie przydawkowe: żeby, aby (11) : GliczKsiqż F8v; táme y ołtarz poštáwicie s kámienia coby łie ich želázo nie tknęło/ ná ktorým ołiáry łpokoyne wczynicie BielKron 45, 401; SienLek 99, 139v.*

Połączenie: »taki (a. takowy) (...) coby« (6): wyley to w naczyńie takowe czoby łie mogł połladek człowieczy włóżyć w nie FalZioł V 93, II 2a; RejZwierc 80; Chcac teź by táką pámięć thu wczynił łobie/ Coby Krolowie wiecznie trzymáli przy łobie. PaprPan Dd; GostGosp 102, 136.

5. *Wprowadza zdanie okolicznikowe lub odpowiedni równoważnik (w znac. E. c. a. teź składnik zdania pojedynczego) (147) :*

A. *Sposobu: jakby, jak gdyby (2) :*

Połączenie: »tak (wiele) coby« (2): Złóby włóż/ ták/ cobyś rozumiał/ żeby ieno włáfną wodę ónego meatu mogły znieść Strum N; GostGosp 42.

B. *Stopnia lub miary: żeby, aby; ut Vulg (43) : Miły bráćie przeday nam źiela/ Coby była pełna kobiela. BierEz C; á thak czynić kielo razow áze gdy [pszenica] zmiękhnie czoby łie godziła przetłoczyć przez chufte FalZioł III 42a, I 115d; BielKron 33; SienLek 58v, 120v, 176; báciać dobrze/ áby okop/ álbo Oboz/ nie był názbýt rozciágnion ná dłuź álbo ná łzerz/ iedno według łudźi/ coby nie było ciáłno/ áni bárzo przeltrono/ wokoł BielSpr 8, 9v, 74, 74v; bo ma bydź kłodá nábita/ coby ledwie máki wciáł GostGosp 32.*

Połączenia: »tak (...) coby« [w tym: tak wielki (3), tak wiele a. wiela (4)] (23): FalZioł I 79a, V 24v; zali thák wiele Owiec y Wołow nábijelz/ coby im mogło dołtárczyć ku pokármu [Numquid ovium et bovom multitudo caedetur, ut possit sufficere ad cibum]? Leop Num 11/22 [przekłád tego samego tekstu BielKron 40]; BielKron 30, 40; y mieć igłę bláłzáná z dziurą ták wielką/ co by ón włósień w

nie mógł wleść *SienLek* 171v; ále áby ták dobrze głowá zówinióna byłá/ coby iéy wiatr nieoziębiał/
á cobj wniéy kálzlów niepobudzał *Oczko* 16v, 13, 22; Nie doftawáło przedfię raz chlebá ták wiela
coby dofyć dla gości było *ReszList* 170; Kto ma pułzczá á wielki źwierz w niey/ nie ieft ták głupi
coby sieći álbo łtrzelcá nie miał. *GostGosp* 152, 52, 104, 112, 118, 124 (11); *SarnStat* 1277.

»taki coby« (1): Kmieć ktory fie ná źimę nie popráwi/ o Bożym Náródnieniu/ w nawiętźy mroz/
vczynić mu dziurę táká/ coby v łásiádá látá doczekał. *GostGosp* 34.

»tyle ... coby« (2): *Oczko* 24v; Okrutny požárł płomién/ ni tyle zoftáło/ Coby tę trofzkę ciááá do
siebie zchowáło. *GórnTroas* 36.

»z to coby« (1): Tchu y dowćipu po tobie żaden dźis nie ma łto/ Coby fię twych pieśni podiał/
pártáczefmy profto. *KlonŻal* B2v.

a. *Wprowadza równowaznik zdania* (4) : toć ieft chleb wam dány od Bogá/ zbieraycie po miarce
ná każdá głowę/ y zbieráli coby ná dzyeń ieden/ nic nie zoftáwuiąc ná drugi dzyeń *BielKron* 31.

Połączenie: »tak coby« (1): Wezmi Ieżyn iagod czyście vzrzałych á nie zgniłych/ wyźmi z nich
wodę/ á przyley do niey wina tak czoby mnieyřza częłć niźli tey wodki/ á to piy *FalZioł* V 68.

Frazy: »coby o kość« (1): bo pierwey się wymawiania y przymówek nařluchám a skutku namniey
coby okość nie widzę. *ActReg* 167.

»coby w oko skryć« (1): y tak Kopce rozsypali tak iz przyiazni znowu niemałz coby woko skryć
ActReg 155.

C. *Celowe: żeby, aby* (28) : *OpecŻyw* 153v; *FalZioł* V 70; nyeracz wałcha Kro. m. łzye na nařz
gnyewacz y zełzmi pořła wałchey Kro. mczi przy łobye zadzyerzely. czo bichmi łzye dowyedzyely
od kogo łzye nam tha łkoda łthala *LibLeg* 11/155; *BielKom* F4; Pořlimy tám kilka mężow coby
przewiedzyeli kędy mamy iść *BielKron* 40, 30, 97v, 140v, 213v; vczynić iákąźkolwiek obrónę/ co byś
niepułzczáł wody gościnnéy w Staw. *Strum* N; *ZapKościer* 1588/80v; Kápułte/ Ogorki/ vmieiętnie
vmieć folić/ coby fie nie płowáło. *GostGosp* 68, 68, 80 [2 r.], 108, 110, 114 (11); *GostGospPon* 170;
áby czáfu woyny/ gdy fie iuź Rycérřtwo woyná zábáwi/ drudzy z inřzych łtanów ludzie domá zoftáli
coby rolá oráli *OrzJan* 124; *WujNT* 138 marg; *SarnStat* 1284; *KlonFlis* F.

a. *Wprowadza bezokolicznikowy równowaznik* (1) : Ku ktorey rzeczy lekarze maią mieć pewne
naczynie/ Iako noże Klefzczę, haki, y noźycze: czoby nimi takowe członki, albo richło odciąć albo
oderwać. *FalZioł* V 34.

D. *Przyzwolenia: choćby* (1) : Tákże teź rozumieć mařz y o Chriřtufie Pánie nářzym/ náđ ktorego
łobie Páná inřzego łzukác nie mamy: áni teź łámi iákimi Pány być przełozonymi náđ inřzymi:
cobyřmy y łámych łiebie y inřzych bronili. *CzechRozm* 251.

E. *Warunkowe* (34) :

a. *Możliwe: gdyby* (1) : y nákládli w koło murow ná łkále miednic/ dzwonow/ łpiże/ mofiádu/
áby tám źwiákáło kiedy będą kopác/ áby przez ono brząkanie wiedzieli w ktorym mieyřcu kopáią/
coby fie teź przeciw im kopáli. *BielKron* 250v.

b. *Nierzeczywiste: jeřliby* (1) : Aleř ty mąź bez obrony/ Cierpiłz vćifk ze wřzey łtrony: Co by teź
moie zęby miał/ Radći by koźdy pokoy dał. *BierEz* O3v.

c. *Warunku wyłączonego i (przeważnie) pożądanego: byle, pod warunkiem że a. żeby (32)* : ti wżitki rzeczy zmiefzay z orechy włofkami wziawfzy ich dziewięć, á to po thym włoż w Gorzałkę czoby iey było poł kwarty/ á ktemu przyley ocztu winnego kwartę *FalZioł* II 15b, I 91b, 124d, II 19a, V 90, 100; *ComCrac* 21; weźmifz fmalcu wieprzowęgo coby prawie czyfity był/ álbo go ták przelutruy rofpufzczáiąc go kilká rázów/ ley go zá káždá rázá ná zímną wodę *SienLek* 134, 171.

α. *W zdaniu pojedynczym wprowadza składnik (który można niekiedy interpretować jako elipsę zdania) (23)* : Wezmi twarog czoby dzifiefzszego tworzenia/ przylož go miáżfzo na ranę przez godzinę *FalZioł* V 75; pothym nazaiutrz z theyże ftrony gdzie ieft kłocie: pufzczay krew z płuczney żyły czoby nie mało *FalZioł* V 82, I 1c, 13a, 65c, V 90v, 102, 114; *RejKup* b7; *RejZwierz* 54v; y przywioldł mię ná przyfięgę ábych fynowi iego Izáakowi żonę przywioldł coby nie z rodzáiu Kanáneyfkiego w ktorey miefzka *BielKron* 13, 32; *SienLek* 84, 180; A kiedy ták vczynifz/ náwieżifz then Vpufł ziemiá dobrá/ coby nie pialkowátá/ y nienapłáwná *Strum* Mv, Qv; W godzin cztérzy po kápániu/ coby przed południem/ obiad fwóy ieść *Oczko* 28; *GostGosp* 88; *SarnStat* 532; *PaxLiz* D.

Połączenia: »a coby« (1): zá nimi blech w bok/ fadzawki podnim/ á coby fnádnie złowne. *GostGospPon* 170.

»ale coby« (1): Też piwo ięczmienne dobrze wyftále/ ale czoby nie kwalne: dobrze ieft pić. *FalZioł* V 64v.

»coby tylko« (1): Abowiem iefli zá przywiedżieniem głodu/ nie vmyfłem zdrádzieckiego zyfkú/ co by tylko ku ziedzeniu álbo pićiu/ może fye nieiáko omowić *GroicPorz* kk2.

F. *Skutkowe: żeby, aby (21)* : *ActReg* 87; Vrzędnik ma fpifáć porządek vftáwiczny około fzkut/ y fpřáwować rzádnie/ y ma rozmierzyć ftráwę ná ieden dzień/ y ma wiedzieć wiele wynidżie coby mogł przez wiátru przyść *GostGosp* 100, 50.

Przysłowie: ták iáko ono pófpolicie mowią/ coby był wilk fyt/ y owcá cáła. *KlonWor ded* **2.

Połączenia: »tak (...) coby« (15): *LibLeg* 7/35v; *BielKron* 39; *RejZwierc* 16v, 101; Przyfięgáli tedy [...] ták czynić coby było s požytkiem Cefárfkim y rzeczy póspolitey. *BielSpr* 12, 35v, 65; ktorá robotę gofpodarz ták ma fzáfowác/ coby Kmiotkow nie zubożył/ á ku więtfzemu požytku co rok przywodził. *GostGosp* 6, 22, 32, 68, 96, 106, 164; *SarnStat* 483.

a. *Wprowadza bezokolicznikowy równoważnik (2)* :

Połączenie: »tak ... coby« (2): Borow/ láfow/ iáko oká ták ma pilnowác/ coby fie ná Gáiewniki nie fpufzczáć *GostGosp* 12, 112.

G. *Przeciwieństwa: zamiast żeby [w tym: z czasownikiem „mieć” w orzeczeniu (13); zdanie nadrzędne w postpozycji (15)] (18)* : á tak iż ta gorzkość czoby w lekarfctwie miała dać fpřawę: zołthawa przy zielu *FalZioł* II 2a; *OrzRozm* H4; Ale cobym fię długo báwić miał/ przypomináiąc iefzcze iáko o tym wiele nápifał Auguřtyn y Hieronim: oto nie tylko do ich wláfnych ksiąg káżdego odfyłam: ále náwet do Grácyaná *CzechEp* 135; *GostGosp* 6.

Połączenia: »miasto tego coby« = *pro eo ut Vulg* (6): *LubPs* Z; (Ták mowicie) miáfto tego cobyście mieli mowić *Leop Iac* 4/15, *Ps* 108/4; iako też ono co Oleum/ oleiem przekláda/ *Vitis macicá*/ *Domus fámlia*/ miáfto tego coby miał przełożyc/ oliwá/ drzewem winnym/ y domem/ y wiele tákowych *BudBib* I b2; *CzechRozm* 235v, 236v.

»coby ... to« (9): *MurzNT* 51; *DiarDop* 99; Dzis w lekkyey wadze á tárgu íą náuczycyele/ zá dobrodzyeyftwá ich coby im myano dobrym oddác/ tho ze złym ná nye wyiezdzáyą. *GliczKsiqż* N8; *LubPs* Z; *RejPos* 184; Bo coby miało drzewko rość/ tho mu onę wilgotność chwałt wyciągnie. *RejZwierc* 107; *CzechRozm* 236v, 265v; Coby tego drugi miał/ prawie przez cały Rok/ To ia wżyftko w godzinie/ wetkam w ieden fwoy bok. *PaxLiz* C4.

a. *Wprowadza równoważnik* (1) : Więc coby íálmuznę dác fwoię/ żebrze cudzey *KlonWor* 48.

Cf **CO**, **COĆBY**, **COŻBY**

ZZa